

ВОЕННА АКАДЕМИЯ „ГЕОРГИ СТОЙКОВ РАКОВСКИ”

1504 София, бул. „Евлоги и Христо Георгиеви” № 82

РЕЦЕНЗИЯ

от доктор Йордан Ангелов БАЕВ, професор по нова и най-нова история
във Военна академия „Г. С. Раковски“, член на научното жури съгласно
Заповед № СИ29-РД03-315 / 07.12.2022 на началника на ВА

на дисертационния труд на Христина Иванова КИРИЛОВА

на тема:

„Видинският регион във военната история на България (1878-1945)“

представен за придобиване на образователна и научна степен „Доктор”
в област на висше образование: 2. „Хуманитарни науки”, професионално
направление 2.2. „История и археология”, научна специалност „Военна и
военнополитическа история”

1. Актуалност и значимост на разработвания научен проблем

Настоящата тема по начина, по който е структурирана, не е била до момента обект на монографични научни изследвания. С дисертационния труд „Видинският регион във военната история на България (1878 – 1945)“ на докторант Христина Иванова Кирилова се запълва съществуващата празнота в българската историография в областта на военната и военнополитическата история и регионалните изследвания за Видинския край. В по-мащабен план изследването отговаря и на актуалната перспективна цел за сравнителни исторически проучвания в контекста на проблемния кръг „Европа на регионите“. Научната значимост произтича от предмета и обекта на изследването, разгледани през призмата на военните събития през фиксирания период.

Актуалността се определя както от чисто научните приноси на дисертационния труд, така и от стремежа да накара читателя да преосмисли периода на войните, засягащи не само военния контекст, а и участието на населението, което разкрива неизбежно и взаимовръзката армия – общество, както и функционирането на модела на гражданско-военни отношения в специфичните условия на младата българска държава. Прави впечатление обосновката на мотивите за избора и личната ангажираност на докторанта с проблематиката на проучваната тема.

2. Обща характеристика и структура на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд е с общ обем от 330 страници текст. Структуриран е в увод, четири глави с изводи към всяка една от тях и заключение. Избраната от докторанта структура ѝ е позволила да разгледа военното дело във Видинския регион в развитие, както и да представи неговият дял във военната история на България.

В уводната част са формулирани целите, обекта, предмета, водещата хипотеза и основните задачи на изследването, посочени са направените ограничения и е представен кратък библиографски обзор на съществуващата

военноисторическа литература. При осъществяване на научното изследване и написване на дисертационния си труд Христина Кирилова стриктно се е придържала към избрания хронологично-проблемен подход, който е най-адекватен и продуктивен при този тип изследвания. Удачно са използвани освен общонаучни и исторически методи, също така и статистически методи и системен подход, особено подходящ при изследване на йерархически структури, каквито са военните формирования в българската армия.

Изследването се основава на въведени в научна употреба документални колекции от 15 фонда в Държавния военноисторически архив във Велико Търново, 7 фонда от ДА-Видин, 3 фонда от РИМ-Видин, както и фонд „Монархически институт“ в ЦДА. Проучени са също документални материали от ръкописния фонд на уникалната Военноисторическа библиотека, създадена в далечната 1914 г., както и 19 български периодични издания и много сборници и публикации с документи, дневници и мемоарни свидетелства. Христина Кирилова умело е използвала достиженията на военната историческа наука, като в приложената библиографска справка са посочени 99 заглавия от български автори.

В първа глава „Характеристики и военни стратегии на Видинския регион“, определена като „контекстуална глава“, в над 60 страници с три обособени параграфа авторът на дисертационния труд проследява географското положение и „военните способности и възможности“ на региона, разглеждани като „сложна и динамична стратегическа среда“. Според представената характеристика „Видинският регион е един от важните стратегически фронтове на българската държава“. Оперативно-тактическото направление е определено като опора на левия и северен фронт на театъра и маневрена ос в участъка от западния стратегически фронт Брегово – Белоградчик. Проследява се утвърждаването на Видин като важен военен център. Направен е ретроспективен обзор на традициите в отбранителното строителство във Видинския край през

вековете. Разглежда се формирането и организационното развитие на войсковите части в региона, както и ключови моменти от войсковия живот и ритуали.

Във втора глава „Войсковите формирования от Видинския регион във войните на България 1885-1945“, в рамките на близо 90 страници и в пет параграфа (с общо 17 под-параграфи), докторант Христина Кирилова прави подробен преглед на участието на войсковите формирования от Видинския регион във войните на Третата българска държава. Интерес заслужава подхода на автора за представяне на тяхното участие в Сръбско-българската война чрез делата на капитан Атанас Узунов, обявен по-късно поради неоспоримите му заслуги за почетен гражданин на Видин. Направена е класификация на изворите с научен принос. Освен бойните действия на военните части се оценява и „целевата военна организация“ и защитата на Видинската крепост, особено по време на Втората балканска война. От гледна точка на военноисторическата тематика, втора глава е водеща и определяща за цялото изследване.

Трета глава „Обществено-политическата дейност в региона по време на войните и военновременното всекидневие на населението“ ни дава представа за ролята и дейността на военнослужещите в региона, разкрити чрез около 50 страници в пет параграфа (с общо 9 под-параграфи). Това става на основата на по-малко известни факти и събития. Може да се каже че този текст сполучливо допълва текста на Втора глава и по този начин се очертава една цялостна историческа и военнополитическа картина, с отправна точка ролята и мястото на военните полкове и формирования във Видинския регион. Христина Кирилова не подминава особено „чувствителната“ тема за „другия облик на войната“ – дълбоките травми и негативни последици за цивилното население в тила, определени от автора като „оцеляване във времето на нищетата“. В отделен под-параграф се разглежда и дейността на военните в помощ на населението във Видинско.

Последната Четвърта глава „Съхраняването на военноисторическата памет“, в размер от около 60 страници със шест параграфа (с общо 13 под-

параграфи), може да се определи като заключителна и несъмнено също има приносен характер. Христина Кирилова постига това чрез представяне на всички събития, протекли през изследваните периоди, с главен акцент върху бойните маршове и бойните знамена, местата за признателност и памет, създаването и функционирането на дружества на ветерани от войните и военно-патриотични организация от региона. Постигнатото в последната глава на труда е и пряко следствие от дългогодишната целенасочена дейност на докторанта като музееен специалист в РИМ-Видин.

3. Характеристика на научните и научно-приложните приноси в дисертационния труд. Достоверност на материала.

Оценката ми за формулираните научни приноси, направени от докторанта, е положителна. Изключително полезно е, че в края на всяка от четирите глави синтезирано са формулирани главните изводи и приносни моменти, които в края на труда са обобщени в пет основни приноса. Струва ми се обаче, че е по-удачно първият принос да бъде разделен в две точки с оглед на различните характеристики на военната и военнополитическата история. Вторият, третият и четвъртият приноси в известна степен се допълват и припокриват и биха могли да бъдат обединени. Важно значение има определянето на петия основен принос за съставяне на „пълна цялостна картина“ за дейността на военните във Видинския регион през разглеждания период. Използването на впечатляващо количество архивни и мемоарни извори, съчетано с творческо съпоставяне с наличните историографски постижения, допринасят за обективната и достоверна реконструкция на историческите събития.

4. Оценка на научните резултати и приносите на дисертационния труд

Предложените научни и научно-приложни приноси са реалистични и отговарят на съдържателния анализ в дисертационния труд. Преди всичко, докторантът въвежда в научна употреба важни документални свидетелства от

българските държавни архиви, които допринасят за обогатяване на съществуващите и формиране на нови знания в областта на военноисторическата наука. Дисертационният труд представя за пръв път цялостно логично систематизирано изследване за мястото на Видинския регион в националната военна история. Заслужава да се отбележи сполучливият подход на докторанта за пресъздаване на ключови моменти от военно-политическата история чрез делото и личния принос на легендарни за региона военначалници като капитан Атанас Узунов и генерал-майор Кръстю Маринов. Също така, бих отделил специално опитът за „представяне на цялостен модел-архетип на паметта за делата и саможертвата“ на няколко генерации военнослужещи. В научно-приложен план трудът допълва сравнително слабо проучена проблематика и може своевременно и многоаспектно да бъде използван в учебния процес на горния гимназиален курс, експозиционната музейна дейност и най-общо в процеса на военно-патриотично възпитание на съвременните млади поколения.

5. Оценка на публикациите по дисертацията и авторството

Христина Кирилова има четири публикации по темата на дисертационния труд, от които една в реферирано международно издание на английски език, които отговарят на изискванията и критериите в Закона за развитието на академичния състав в Република България и Правилника за неговото приложение. Научните статии популяризират някои от изводите в труда, но поради тяхното скорошно публикуване все още не са получили популяризиране или оценка чрез цитиране или позоваване от други автори.

6. Становище относно наличието или липсата на плагиатство.

Дисертационният труд и публикациите по темата представляват личен принос на докторанта и тяхното авторство е безспорно. Коректно са използвани и интерпретирани предходни изследвания на други автори, които са надлежно

цитирани в изследването. Не съм забелязал елементи на плагиатство в представения ми дисертационен труд.

7. Литературна осведоменост и компетентност на докторанта

Наред с въведените в научна употреба и анализирани архивни източници, дисертационният труд се основава на публикувани документални и мемоарни свидетелства и научна литература. Общо в библиографската справка са посочени над сто публикувани литературни източници. Докторантката е проявила умение да интерпретира достоверно както архивните документи, така и тезите на авторите на използваните произведения.

8. Оценка за автореферата

Авторефератът е с обем от 26 страници и обективно представя съдържанието, структурата и резултатите на дисертационния труд. Всички поместени в автореферата обобщени изводи, научни и научно-приложни приноси отговарят на постигнатите от докторантката резултати, които са надлежно формулирани в самия труд.

9. Критични бележки

Както всяко изследване, и към представения дисертационен труд могат да се отправят отделни конкретни въпроси и препоръки, предимно от техническо естество. Дължа да отбележа, че Христина Кирилова при окончателната редакция на дисертационния труд е взела предвид голяма част от направените критични бележки и препоръки по време на предварителното вътрешно обсъждане на монографичното изследване.

Като основна препоръка при бъдещата работа по темата на дисертационния труд бих препоръчал разширяване на обхвата на изследване с повече конкретни примери и анализ за участието на военните в общественно-политическия живот на Видинския регион в мирновременните периоди,

включително и в органите за местна власт. Би могло още да се прецизира цитирането на литературните източници, като навсякъде (включително и в общи трудове) се изпишат имената на авторите и съставителите. Отделни термини продължават да будят съмнение в целесъобразността на тяхното използване, например „дисертационно съчинение“ или „изворова литература“.

10. Лични впечатления

Христина Кирилова завършва специалност „История“ във Великотърновския университет „Св. Св. Кирил и Методий“ през 2005 г. През 2007 г. постъпва на работа в Регионалния исторически музей във Видин, като през август 2022 г. след конкурс е избрана за директор на музея. През май 2018 г. е зачислена за докторант в докторска програма „Военна и военнополитическа история“ във Военна академия „Г. С. Раковски“. Отчислена е с право на защита през юни 2021 г.

Познавам Христина Кирилова от десет години, още преди нейното зачисляване като докторант в ИПИО. В процеса на докторантурата тя прояви настойчивост, прецизност и стремеж към усъвършенстване на придобитите знания. В рамките на проведеното предварително вътрешно обсъждане на представения вариант на дисертационния труд Кирилова с голямо внимание се запозна с направените препоръки и положи необходимите усилия за преодоляване на отделни пропуски, което се вижда от представения окончателен вариант.

11. Заключение

Направените отделни бележки и препоръки с нищо не накърняват постиженията на докторанта. С пълна убеденост бих искал да подчертая, че разглежданият дисертационен труд отговаря изцяло на изискванията и критериите в Закона за развитието на академичния състав в Република България, Правилника за неговото приложение и Правилника за развитието на академичния

състав във Военна академия „Г. С. Раковски“. Налице е едно оригинално произведение с ясно изразени авторски тези, което изпълнява поставените цели и задачи и съдържа редица приносни моменти, слабо засегнати в съществуващата българска историография. По отношения на утвърдените минимални научни изисквания докторантът надхвърля необходимите количествени показатели. Поради всичко това ще гласувам за присъждане на Христина Иванова Кирилова на образователната и научна степен „доктор“ по научната специалност „История на България (военна и военнополитическа история)“.

15. 01. 2023 г.

София

РЕЦЕНЗЕНТ:

(професор доктор ЙОРДАН БАЕВ)

ВОЕННА АКАДЕМИЯ „ГЕОРГИ СТОЙКОВ РАКОВСКИ”

1504 София, бул. „Евлоги и Христо Георгиеви” № 82

REVIEW

by Dr. Yordan Angelov Baev - Professor of Modern and Contemporary History

at the *G. S. Rakovski* National Defense College (RNDC), member of the scientific jury according to Order No. SI29-RD03-315 / 07.12.2022 of the Rector of RNDC

ABOUT: The dissertation of Hristina Ivanova KIRILOVA

On **“The Vidin region in the military history of Bulgaria (1878-1945)”**

for obtaining the educational and scientific degree “Doctor” in the field of higher education: 2. „Humanities”, professional field 2.2. „History and Archeology”, PhD program „Military History”

1. Relevance and significance of the developed scientific problem

The present topic, in the way it is structured, has not been the subject of monographic research until now. The dissertation **“The Vidin region in the military history of Bulgaria (1878 - 1945)”** by PhD student Hristina Ivanova Kirilova fills the existing gap in Bulgarian historiography in the field of military and military political history and regional studies of the Vidin region. On a larger scale, the study also responds to the current perspective goal of comparative historical studies in the context of the problematic circle “A Europe of the Regions”. Scientific significance derives from the subject and object of the study viewed through the prism of the military events during the discussed period.

The relevance is determined both by the purely scientific contributions of the dissertation, and by the goal to make the reader rethink the period of the wars, affecting not only the military context, but also the participation of the population, which inevitably reveals the interconnection of the dichotomy army - society, as well as the functioning of the model of civil-military relations in the specific environment of the young Bulgarian national state. The justification of the reasons for the choice and the personal commitment of the author to the problems of the studied topic are impressive.

2. General characteristics and structure of the dissertation

The presented dissertation has a total volume of 330 pages. It is structured in an introduction, four chapters with conclusions to each of them and a general conclusion. The structure chosen by the PhD student has allowed her to examine the military framework in the developing Vidin region, as well as to present its regional share in the national military history of Bulgaria.

In the Introduction, the objectives, subject, leading hypothesis and the main tasks of the research are formulated, the limitations made are indicated, and a brief

bibliographic overview of the existing scientific literature is presented. When carrying out the scientific research and writing her dissertation, Hristina Kirilova strictly adhered to the chosen chronological-problematic approach, which is the most adequate and productive for this type of research. In addition to general scientific and historical methods, statistical methods and a systematic approach were successfully used, especially suitable for the study of hierarchical structures, such as the military formations in the Bulgarian army.

The research is based on documentary collections from 15 funds (record groups) in the State Military Historical Archive in Veliko Tarnovo, seven funds from Regional Archive (DA-Vidin), three funds from Regional History Museum (RIM-Vidin), as well as the “Monarchical Institute” records at the Central State Archives (CDA) in Sofia. Documentary materials from the manuscript fund of the unique Military Historical Library (VIB), as well as 19 Bulgarian periodicals and many collections and publications with documents, diaries and memoirs were also studied. Hristina Kirilova skillfully used the achievements of military historical science, as the attached bibliography lists 99 titles by Bulgarian authors.

In the first chapter “Characteristics and military strategies of the Vidin region”, defined as a “contextual chapter”, in more than 60 pages with three separate paragraphs, the author of the dissertation traces the geographical position and “military capabilities and opportunities” of the region, considered as “complex and dynamic strategic environment”. According to the presented description, “the Vidin region is one of the important strategic fronts of the Bulgarian state”. The operational-tactical direction is defined as a support of the left and northern front of the theater and a maneuver axis in the section of the western strategic front Bregovo - Belogradchik. The establishment of Vidin as an important military center is followed. A retrospective overview of the traditions in defense construction in the Vidin Region over the centuries was made. The

formation and organizational development of military units in the region, as well as key moments of military life and rituals, are examined.

In the second chapter “Military formations from the Vidin region in the wars of Bulgaria 1885-1945”, within nearly 90 pages and in five paragraphs (with a total of 17 sub-paragraphs), PhD student Hristina Kirilova makes a detailed review of the participation of the military formations from the Vidin region in the wars of the Third Bulgarian State. Of interest is the author's approach to presenting their participation in the Serbo-Bulgarian War through the deeds of Captain Atanas Uzunov, who was later declared an honorary citizen of Vidin due to his undeniable merits. A classification of sources with scientific contribution has been made too. In addition to the combat actions of the military units, the “targeted military organization” and the defense of the Vidin Fortress, especially during the Second Balkan War, are also evaluated. From the point of view of the military historical theme, the second chapter is leading and defining for the entire study.

The third chapter “The socio-political activity in the region during the wars and the wartime everyday life of the population” gives us an idea of the role and activity of the military personnel in the region, revealed through about 50 pages in five paragraphs (with a total of nine sub-paragraphs). It is based on lesser known facts and events. It can be said that this text successfully complements the text of the Second Chapter and thus outlines a complete historical and military-political picture, with the starting point being the role and place of the military regiments and formations in the Vidin region. Hristina Kirilova does not pass over the particularly “sensitive” topic of “the other face of war” - the deep traumas and negative consequences for the civilian population in the rear, defined by the author as “survival in the time of poverty”. In a separate sub-paragraph, the activities of the military in helping the population in Vidin area are considered.

The last Chapter Four, “The preservation of military historical memory”, in the amount of about 60 pages with six paragraphs (with a total of 13 subparagraphs), can be defined as concluding and undoubtedly also has a contributing character. Hristina Kirilova achieves this by presenting all the events that took place during the studied periods, with a main emphasis on battle marches and battle flags, places of appreciation and memory, the creation and functioning of societies of war veterans and military-patriotic organizations from the region. What was achieved in the last chapter of the work is also a direct consequence of the long-term purposeful activity of the PhD student as a museum specialist in RIM-Vidin.

3. Characteristics of scientific and scientific-applied contributions of tje dissertation. Credibility of the material.

My assessment of the formulated scientific contributions made by the doctoral student is positive. It is extremely useful that at the end of each of the four chapters, the main conclusions and points of contribution are formulated in a synthesized way, which at the end of the monograph are summarized in five main contributions. However, it seems to me that it is more appropriate to divide the first contribution into two points in view of the different characteristics of military and military-political history. The second, third and fourth contributions are to some extent complementary and overlapping and could be merged. The determination of the fifth main contribution to the compilation of a “complete comprehensive picture” of the activities of the military in the Vidin region during the considered period is of great importance. The use of an impressive amount of archival and memoir sources, combined with a creative juxtaposition with the available historiographic achievements, contribute to the objective and reliable reconstruction of historical events.

4. Evaluation of the scientific results and contributions of the dissertation

The proposed scientific and scientific-applied contributions are realistic and correspond to the content analysis in the dissertation. Above all, the PhD student puts into scientific use important documentary evidence from the Bulgarian state archives, which contribute to the enrichment of existing and the formation of new knowledge in the field of military historical science. The dissertation presents for the first time a complete logical systematized study of the place of the Vidin region in the national military history. It is worth noting the successful approach of the author to recreate key moments of military-political history through the work and personal contribution of legendary military commanders in the region such as Captain Atanas Uzunov and Major-General Krastyu Marinov. Also, I would single out the attempt to “present a complete archetype model of the memory of deeds and sacrifice” to several generations of servicemen. From a scientific and applied point of view, the work complements a relatively understudied problem and can be promptly and multifacetedly used in the teaching process of the upper high school course, the exhibition museum activity and, in general, in the process of military-patriotic education of the modern young generations.

5. Evaluation of dissertation publications and authorship

Hristina Kirilova has four publications on the topic of the dissertation, one of which is in a refereed international edition in English, which meet the requirements and criteria in the Law on the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria and the Rules for its Application. Scientific articles promote some of the findings in the paper, but due to their recent publication, they have not yet received publicity or evaluation through citation or reference by other authors.

6. Opinion on the presence or absence of plagiarism.

The dissertation and the publications on the subject represent a personal contribution of the doctoral student and their authorship is indisputable. Previous studies of other authors, which are duly cited in the study, have been correctly used and interpreted. I have not noticed any elements of plagiarism in the study.

7. Literary awareness and competence of the PhD student

Along with archival ones put into scientific use and analyzed sources, the dissertation is based on published documentary and memoir evidence and scholarly literature. In total, over a hundred published literary sources are indicated in the bibliographic overview. The PhD student demonstrated the ability to faithfully interpret both the archival documents and the theses of the authors of the works used.

8. Evaluation of the author's Review

The Review has a volume of 26 pages and objectively presents the content, structure and results of the dissertation. All summarized conclusions, scientific and scientific-applied contributions included in the Review correspond to the results achieved by the doctoral student, which are duly formulated in the work itself.

9. Critical Notes

As with any research, a few specific questions and recommendations, mostly of a technical nature, can be addressed to the presented dissertation. I must point out that Hristina Kirilova took into account a large part of the critical

remarks and recommendations made during the preliminary internal discussion of the monographic study during the final editing of her dissertation.

As a main recommendation for future work on the topic of the dissertation, I would recommend expanding the scope of research with more concrete examples and analysis of the participation of the military in the socio-political life of the Vidin region in peacetime periods, including in local government bodies. The citation of the literary sources could also be specified, by writing the names of the authors and compilers everywhere (including in general works). Certain terms continue to raise doubts about the appropriateness of their use, for example “dissertation writing” or “source literature”.

10. Personal impressions

Hristina Kirilova graduated with a MA degree in “History” from Veliko Tarnovo University “St. St. Cyril and Methodius” in 2005. In 2007, she started working at the Regional History Museum in Vidin, and in August 2022, after a competition, she was elected director of the museum. In May 2018, she was enrolled as a doctoral student in the PhD program “Military and Military Political History” at the *G. S. Rakovski* National Defense College in Sofia. She was dismissed with the right of defense in June 2021.

I have known Hristina Kirilova for about ten years, even before her enrollment as a doctoral student at the RNDC. In the process of doctoral studies, she showed persistence, precision and a will to improve the acquired knowledge. In the framework of the preliminary internal discussion of the presented version of the dissertation, Kirilova studied the recommendations made with great care and made the necessary efforts to overcome individual gaps, which is evident from the presented final version.

11. Conclusion

The individual notes and recommendations made in no way affect the achievements of the doctoral student. With complete conviction, I would like to emphasize that the dissertation in question fully meets the requirements and criteria in the Law on the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria, the Regulations for its Application and the Regulations for the Development of the Academic Staff at the *G. S. Rakovski* National Defense College. It is an original work with clearly expressed author's theses, which fulfills the set goals and tasks and contains a number of contributing moments, which are barely touched upon in the existing Bulgarian historiography. In relation to the established minimum scientific requirements, the PhD student exceeds the necessary quantitative indicators. Because of all mentioned above, I will vote to award Hristina Ivanova Kirilova the educational and scientific degree “doctor” in the scientific specialty “History of Bulgaria (military and military-political history)”.

15/01/2023

Sofia

REVIEWER:

(Professor Dr. YORDAN BAEV)